

שני יוסף בן שמעון

רבי צדוק הכהן זצ"ל בספרו תקנת השבין (עמ' 55-58) האריך לבאר מפני מה נקטו רז"ל בכמה מקומות שם זה כדוגמא – 'יוסף בן שמעון'. ולא נקטו ראובן בן יעקב, כבשאר מקומות שנקטו ראובן שמעון, הראשונים בשבטי ישראל.

ורחוק לומר ששם זה היה שכיח ביניהם הרבה, כי כמדומה – כתב – אדרבה, שם זה לא היה מצוי. והראה שהשם 'שמעון' היה מצוי רק בארץ ישראל, ואילו 'יוסף' מצוי באמוראי בבל ולא באמוראי ארץ ישראל. 'וכל דברי חז"ל לא באו במקרה ושלא בדקדוק. ואפילו במקום שנקטו למשל המורגל, יש בו טעם נעלם גם כן, וכל שכן במקום שנקטו משל שאינו מורגל'. (כך שיטתו של רבנו הכהן בכל מקום, לדקדק בלשונות חכמים ובשיחתם, להראות נכוחה מעמקי העניינים הטמונים בהם).

מקוצר המקום והדעת לא נביא כאן את כל אריכות דבריו, שהם מכבשונו של עולם (עיקרי הדברים בנויים על דברי רבו, רמ"י מאיזביצא זצ"ל). אולם תורף הדברים מבוסס על שני עניינים ; -

הענין הראשון : יוסף ושמעון מהווים שני הפכים, [וזהו פשר הדבר ששמעון היה העיקר במכירת יוסף, וגם יוסף בחר לאסור את שמעון בדוקא]. בשבטו של שמעון, היה למראית העין החסרון הגדול שבכל שבטי ישראל, במעשה זמרי ועוד. ובירורו, כלומר הגילוי שחסרון זה אינו אלא למראית העין ואינו חסרון בעצם, נעשה על ידי מידתו של יוסף, שהוא המוגדר ביותר בפגמים אלו שנתגלו בשמעון. והענין השני : הבנים הם המבררים את האבות, ועל ידם נגלים מעמקי לב האבות (עי' רמב"ן נצבים עה"פ 'פן יש בכס'. וע"ע צדקת הצדיק קעב).

ולכן הבירור והתיקון השלם יהיה בבחינת 'יוסף בן שמעון' – היינו הבן יגלה את מעמקי נפש האב, כאשר יהיה הבן בבחינה ההפכית והמנוגדת ביותר.

ועל כן, כיון שזהו עיקר ענינו של 'בן' – בירור מולידיו, לכך מצאו חז"ל לקרוא לסתם בן, על דרך משל 'יוסף בן שמעון'.

[מתוך: יוסף דעת, בכורות מח ע"א]